

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

10 април 2008 година*

По дело C-412/06

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Oberlandesgericht Stuttgart (Германия) с акт от 2 октомври 2006 г., постъпил в Съда на 10 октомври 2006 г. в рамките на производство по дело

Annelore Hamilton

срещу

Volksbank Filder eG,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н Р. Jann, председател на състав, г-н А. Tizzano, г-н А. Borg Barthet, г-н М. Ilešič (докладчик) и г-н Е. Levits, съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-н М. Poiares Maduro,
секретар: г-н В. Fülöp, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 20 септември 2007 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа Hamilton, от адв. К.-О. Knops, Rechtsanwalt,

— за Volksbank Filder eG, от адв. М. Siegmann и адв. J. Höger, Rechtsanwälte,

— за германското правителство, от г-н М. Lumma и г-н А. Günther, в качеството на представители,

— за полското правителство, от г-жа Е. Ośniecka-Tamecka, в качеството на представител,

— за Комисията на Европейските общности, от г-н А. Aresu и г-н V. Kreuzschitz, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 21 ноември 2007 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 85/577/ЕИО на Съвета от 20 декември 1985 година относно защита на потребителите във връзка с договорите, сключени извън търговския обект (ОВ L 372, стр. 31; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 188, наричана по-нататък „директива относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Hamilton и Volksbank Filder eG (наричана по-нататък „Volksbank“) относно иск за обявяване за недействителност на договор за кредит и за възстановяване на платените лихви.

Правна уредба

Общностна правна уредба

- 3 Четвърто съображение от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, гласи:

„[...] отличителната характеристика на договорите, сключени извън търговския обект е, че като правило търговецът е страната, която започва преговорите по

договора, за което потребителят е неподготвен или не възразява; [...] потребителят често не е в състояние да сравни качеството и цената от предложението с други предложения; [...] този елемент на изненада най-общо съществува не само в договорите, сключени при посещение на търговеца в дома на потребителя, когато посещението не е изрично поискано от потребителя, но също и по отношение на други форми на договори, сключени от търговеца извън търговския обект“.

4 Съгласно пето съображение от тази директива:

„[...] на потребителя следва да бъде предоставено правото да се откаже от сключения договор най-малко в рамките на седем дни, за да има възможност да направи оценка на задълженията, произтичащи от договора“.

5 Член 1, параграф 1 от посочената директива гласи:

„Настоящата директива се прилага към договорите, по силата на които търговецът доставя стоки или услуги на потребителя и които са сключени:

[...]

— по време на посещение на търговеца:

i) в дома на потребителя [...];

[...]

когато посещението не е изрично поискано от потребителя.“

6 Според член 4 от същата директива:

„Търговецът е длъжен да информира писмено потребителя, при сделки по смисъла на член 1, за правото му да се откаже от договора в рамките на срока, посочен в член 5, както и за името и адреса на лицето, по отношение на което може да бъде упражнено това право.

Тази информация съдържа дата и посочва елементите, които позволяват идентифициране на договора. Тя се предоставя на потребителя:

а) в случаите по член 1, параграф 1, в момента на сключване на договора;

[...]

Държавите-членки гарантират, че тяхното вътрешно законодателство предвижда подходящи мерки за защита на потребителите в случаите, когато не се предоставя информацията по този член.“

7 Член 5 от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, предвижда:

„1. Потребителят има правото да се откаже от поетия ангажимент, като изпрати уведомление в рамките на срок не по-малък от седем дни, считано от получаване на информацията по член 4, в съответствие с процедурата, предвидена съгласно вътрешното законодателство. [...]

2. Уведомлението има за последица освобождаване на потребителя от всякакви задължения във връзка с договор, от който се е отказал.“

8 Съгласно член 7 от посочената директива:

„Когато потребителят упражни своето право на отказ, правните последици от този отказ се уреждат съгласно националното законодателство, по-специално по отношение на възстановяването на извършени плащания за доставени стоки или услуги както и връщането на получени стоки.“

9 Член 8 от същата директива предвижда:

„Настоящата директива не възпрепятства държавите-членки относно приемането или прилагането на по-благоприятни разпоредби за защита на потребителите в урежданата от нея област“.

Национална правна уредба

- 10 § 2, алинея 1, четвърто изречение от Закона за отказ от договори, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, и сходни сделки (Gesetz über den Widerruf von Haustürgeschäften und ähnlichen Geschäften) от 16 януари 1986 г., (BGBl. I 1986, стр. 122, наричан по-нататък „HWiG“) в редакцията му, приложима към главното производство, предвижда:

„При несъобщаване на такава информация правото на отказ [(„Widerruf“)] на потребителя се погасява в едномесечен срок от изпълнението от двете страни на всички техни задължения.“

- 11 С оглед на прилагането на тази разпоредба неточната информация се счита за липса на информация.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 На 17 ноември 1992 г. г-жа Hamilton подписва договор за кредит в дома си с банката, чийто правопреемник е Volksbank, за да финансира придобиването на дялове от фонд за недвижими имоти (наричан по-нататък „разглеждания договор за кредит“).

- 13 В съответствие със Закона за потребителския кредит (Verbraucherkreditgesetz) от 17 декември 1990 г. (BGBl. I 1990, стр. 2840) този договор съдържа информацията във връзка с правото на отказ, според която „[а]ко потребителят е получил кредит, отказът се счита за неосъществен, ако не възстанови кредита в двуседмичен срок от изявлението за отказ или от изплащане на кредита“.
- 14 На 16 декември 1992 г. служителите на банката, чийто правопреемник е Volksbank, подписват посочения договор и банката превежда сумата по кредита на г-жа Hamilton, която впоследствие започва да плаща лихвите по този кредит.
- 15 След като дружеството, управляващо фонда за недвижими имоти, в който г-жа Hamilton е придобила дялово участие, е трябвало да подаде молба за откриване на производство по несъстоятелност през 1997 г., месечните доходи от този фонд, покриващи значителна част от дължимите лихви по разглеждания договор за кредит, намаляват значително. Тогава г-жа Hamilton решава да разсрочи дълга си, като сключи договор за жилищноспестовен влог и вземе междинен кредит, така че в края на месец април 1998 г. тя е изплатила изцяло кредита на банката, чийто правопреемник е Volksbank, която впоследствие връща обезпеченията по този кредит.
- 16 На 16 май 2002 г. г-жа Hamilton се отказва от разглеждания договор за кредит, като се основава на Решение от 13 декември 2001 г. по дело Heininger (С-481/99, Recueil, стр. I-9945).
- 17 На 27 декември 2004 г. г-жа Hamilton предявява иск срещу Volksbank, с цел от една страна да ѝ се възстановят платените лихви съгласно разглеждания договор за кредит, както и размерът на отпуснатия кредит съгласно този договор, и от друга страна, да получи обезщетение за платените лихви на касата, към която е сключила договора си за жилищноспестовен влог.

- 18 Според Oberlandesgericht Stuttgart разглежданият договор за кредит спада към приложното поле на член 1, параграф 1, второ тире, подточка i) от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, тъй като г-жа Hamilton е преговаряла по него и го е подписала в дома си.
- 19 Oberlandesgericht Stuttgart иска да установи обаче дали разпоредбите на § 2, алинея 1, четвърто изречение от Закона за отказ от договори, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, и сходни сделки могат да се считат за „подходящи мерки за защита на потребителите“, тъй като в случай като този в главното производство предвиждат погасяване на правото на отказ.
- 20 При тези условия Oberlandesgericht Stuttgart решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Дали член 4, първа алинея и член 5, параграф 1 от [директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя] трябва да се тълкуват в смисъл, че националният законодател може да ограничи времево предвиденото в член 5 от тази директива право на отказ, като установява погасяване на това право в едномесечен срок от пълното изпълнение от двете страни на задълженията по договора, макар потребителят да е получил неправилна информация?

В случай че Съдът отговори отрицателно на първия преюдициален въпрос:

2) Дали [директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя] трябва да се тълкува в смисъл, че потребителят не може да изгуби правото си на отказ — по-специално след изпълнението на договора — ако не е получил посочената в член 4, първа алинея от тази директива информация?“

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

- 21 Volksbank оспорва допустимостта на преюдициалното запитване, тъй като според нея разглежданият договор за кредит не е сключен при посещение на търговец в дома на потребителя. Тя поддържа, че в резултат от това поставените въпроси остават хипотетични.
- 22 От своя страна Комисията на Европейските общности счита, че преюдициалното запитване цели да прикани Съда да разгледа въпроса относно това дали след като г-жа Hamilton се е отказала от разглеждания договор за кредит, като го е изплатила предсрочно, е възможен нов отказ от този договор. В това отношение, като се позовава по-специално на точки 35 и 69—70 съответно от посоченото по-горе решение по дело Heiningер и Решение от 25 октомври 2005 г. по дело Schulte (C-350/03, Recueil, стр. I-9215), както и на точка 34 от акта за препращане, Комисията уточнява, че макар въпросът относно отказа от договор за ипотечен кредит да спада към приложното поле на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, последиците от този отказ от своя страна се отнасят към националното право, което обаче трябва да се тълкува във възможно най-голяма степен в светлината на текста и на целта на посочената директива. Поради това според Комисията преюдициалното запитване е допустимо.
- 23 Във връзка с това следва да се напомни, че само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално заключение, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. При все това

Съдът е приел, че не може да се произнесе по преюдициален въпрос, поставен от национална юрисдикция, ако е съвсем очевидно, че исканото от националната юрисдикция тълкуване на общностното право няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, или ако проблемът е с хипотетичен характер (вж. в Решение по дело *Schulte*, посочено по-горе, точка 43 и цитираната съдебна практика).

24 От една страна обаче, тъй като преюдициалните въпроси по настоящото дело се отнасят до тълкуването на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, а от друга страна, разглежданият договор за кредит попада в приложното поле на член 1, параграф 1, второ тире, подточка i) от посочената директива, както е посочено в точка 18 от настоящото решение, не е възможно да се твърди, че посочените въпроси очевидно са явно хипотетични или нямат връзка с действителността и с предмета на спора по главното производство.

25 От изложеното следва, че преюдициалното запитване е допустимо.

По съществуването на спора

Становища, представени на Съда

26 Г-жа Hamilton твърди, че потребителят, който не е надлежно уведомен за правото му на отказ, не узнава за това право нито чрез пълното изпълнение на задълженията си, нито в едномесечен срок след това. Така разглежданата в

главното производство национална уредба не представлява подходяща мярка за защита на потребителите. Г-жа Hamilton добавя, че според директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, потребителят трябва да бъде информиран от търговеца за правото му на отказ, както и че предвиденият в член 5, параграф 1 от посочената директива срок, който е не по-малък от седем дни, започва да тече едва от момента, в който потребителят получи информацията относно това право.

27 Volksbank поддържа, че подходящите мерки за защита на потребителите съгласно член 4, трета алинея от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, са тези, които могат да предпазят потребителя от присъщите за финансовите инвестиции рискове, независимо от отказ от договора, сключен при посещение на търговец в дома на потребителя.

28 При всички случаи Volksbank твърди, че посоченото по-горе решение по дело Heiningер се отнася до ипотечни кредити, а не до договори за кредит като тези в главното производство, от една страна, а от друга — че срокът за упражняване на правото на отказ в главното производство тече от пълното изпълнение на разглеждания договор за кредит, а не от сключването му, какъвто е случаят по делото, довело до споменатото решение.

29 От една страна, германското правителство подчертава, че разглежданото договорно правоотношение в главното производство, с продължителност от близо шест години, се е осъществило правомерно, като след приключване на изпълнението на договора и изтичане на един месец от това изпълнение търговецът трябва да има възможност да счита, че това правоотношение не може повече да е предмет на оспорване. От друга страна, разглежданата в главното производство национална уредба дава на потребителя достатъчно време, по-специално през цялата продължителност на договора, както и един месец след пълното му изпълнение, за да реши дали да се откаже от договора, сключен при посещение на търговец в дома му. Освен това времетово ограничение на това право на отказ е предвидено и в някои други директиви за защита на потребителя.

30 Полското правителство подчертава, че времето ограничение на правото на отказ в случай на договори, сключени извън търговския обект, въпреки липсата на информация или наличието на погрешна информация относно упражняването на това право по принцип не противоречи на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя. Това ограничение обаче трябва да бъде уредено така, че да позволи на потребителя да се запознае с правата си посредством друга информация, различна от предоставената от търговеца. Според това правителство посоченото ограничение, съдържащо и определяне на периода, в който правото на отказ може да бъде упражнено, трябва да бъде предвидено от националното законодателство на всяка държава-членка, в съответствие с член 4, трета алинея от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя.

31 Комисията твърди по същество, че ако според посоченото по-горе решение по дело Heiningер е незаконно да се ограничава времево правото на отказ от момента на сключването на договора, обратно на това — разглежданата уредба в главното производство се отнася до ограничаване на това право във времето от момента на пълното изпълнение на въпросния договор.

Отговор на Съда

32 В самото начало следва да се отбележи, че основната цел на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, е потребителите да се защитят от рисковете, които произтичат от условията на сключване на договори извън търговския обект (вж. в този смисъл Решение по дело Schulte, посочено по-горе, точка 66).

33 Така пето съображение от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, уточнява, че на потребителя следва да бъде предоставено правото да се откаже от сключения договор най-малко в рамките на седем дни, за да има възможност да направи оценка на

задълженията, произтичащи от договора. Обстоятелството, че минималният седемдневен срок трябва да се изчислява от момента, в който потребителят получи от търговеца информацията относно това право, се обяснява с довода, че ако потребителят не е узнал за съществуването на правото на отказ, той не може да го упражни (Решение по дело *Heininger*, посочено по-горе, точка 45).

34 Следва обаче да се отбележи, от една страна, че според предоставените от преpraщачата юрисдикция сведения г-жа *Hamilton* е получила от *Volksbank* погрешна информация относно правото ѝ на отказ от разглеждания договор за кредит, поради което, както е посочено в писменото ѝ становище, тя е била лишена от възможността да упражни това право, и от друга страна, че страните по главното производство са изпълнили изцяло задълженията си по посочения договор.

35 Както отбелязва генералният адвокат в точки 18 и 19 от заключението си, писменото предоставяне на потребителя на погрешна информация относно упражняването на правото на отказ трябва да се приравни на пълна липса на информация в това отношение, тъй като тези две обстоятелства въвеждат потребителя по еднакъв начин в заблуждение относно правото му на отказ.

36 Във връзка с такива случаи член 4, трета алинея от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя предвижда, че „[Д]ържавите-членки гарантират, че тяхното вътрешно законодателство предвижда подходящи мерки за защита на потребителите“.

37 Следователно в главното производство се поставя въпросът дали мярка, според която предвиденото в член 5, параграф 1 от посочената директива право на отказ се погасява в едномесечен срок от пълното изпълнение от страните на задълженията по дългосрочен договор за кредит, когато потребителят е получил погрешна информация относно упражняването на посоченото право, може при все това да се счита за подходяща мярка за защита на потребителите по смисъла на член 4, трета алинея от същата директива.

- 38 В това отношение следва да се отбележи, че понятието „подходящи мерки за защита на потребителите“, към което препраща член 4, трета алинея от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, сочи, че общностният законодател е пожелал да даде на тези мерки еднаквен обхват на общностно равнище.
- 39 Освен това думата „подходящи“ в посочената разпоредба посочва, че тези мерки не целят абсолютна защита на потребителите. Всъщност свободата на преценката, с която разполагат държавите-членки, трябва да се упражнява както в съответствие с основната цел на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, така и в съответствие с другите ѝ разпоредби.
- 40 Макар действително основната цел на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, да е защитата на потребителите, както е посочено в точка 32 от настоящото решение, следва да се подчертае, че както общата структура, така и текстът на много от разпоредбите на тази директива сочат, че въпросната защита е обект на някои ограничения.
- 41 Така, що се отнася по-конкретно до целта на срока за отказ, пето съображение от посочената директива предвижда, както е посочено в точка 33 от настоящото решение, че въпросният срок дава на потребителя „възможност да направи оценка на задълженията, произтичащи от договора“, сключен при посещение на търговеца в дома на потребителя. Всъщност позоваването в посоченото съображение на понятието „задълженията, произтичащи от договора“ сочи, че потребителят може да се откаже от такъв договор по време на изпълнението му.
- 42 Също така разпоредбата, която урежда упражняването на правото на отказ, а именно член 5, параграф 1 от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, предвижда между другото, че „[п]отребителят има правото да се откаже от поетия ангажимент“.

В действителност, както изтъква и Volksbank на съдебното заседание пред Съда, употребата в тази разпоредба на думата „ангажимент“ сочи, че правото на отказ може да се упражни, освен ако към момента на упражняване на посоченото право за потребителя не съществува никакъв ангажимент, произтичащ от договора, от който се е отказал. Тази логика е свързана с един от общите принципи на гражданското право, а именно че по правило пълното изпълнение на договор следва от осъществяването на взаимните престации на страните по този договор и от неговото прекратяване.

43 Впрочем съгласно член 5, параграф 2 от същата директива, който урежда последиците от упражняването на правото на отказ, уведомлението за отказ има за последица освобождаване на потребителя от „всякакви задължения във връзка с договор, от който се е отказал“. Препращането в посочената разпоредба към понятието „задължение“ сочи, че съществуването на въпросните последици предполага потребителят да е упражнил правото си на отказ по отношение на договор, който е в процес на изпълнение, докато след пълното му изпълнение повече не съществува задължение.

44 Освен това, що се отнася до правните последици от отказа, по-специално по отношение на възстановяването на извършени плащания за доставени стоки или услуги, както и връщането на стоките, член 7 от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, препраща към националното законодателство.

45 Поради това мярка, която предвижда, че пълното изпълнение от страните на задълженията по дългосрочен договор за кредит води до погасяване на правото на отказ, представлява „подходяща мярка“ по смисъла на член 4, трета алинея от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя.

46 Това тълкуване не се обезсилва от Решение по дело Heiningер, посочено по-горе, Решение по дело Schulte, посочено по-горе, и Решение от 25 октомври 2005 г. по дело Crailsheimer Volksbank (C-229/04, Recueil, стр. I-9273). Всъщност от точки 16 и 18 от посоченото решение по дело Heiningер, от точка 26 от посоченото

по-горе решение по дело Schulte, както и от точка 24 от посоченото решение по дело Crailsheimer Volksbank, следва, че даденото в тези решения на Съда тълкуване на директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, засяга договорите за кредит, които не са изцяло изпълнени. Случаят в главното производство обаче не е такъв.

- 47 Що се отнася по-специално до посоченото по-горе решение по дело Heiningер, в него Съдът приема, че директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, не допуска националният законодател да прилага едногодишен срок, считано от сключване на договора, за упражняване на установеното в член 5 от тази директива право на отказ, когато потребителят не се е ползвал от предвидената в член 4 от посочената директива информация. Както обаче правилно посочват Volksbank, германското правителство и Комисията, случаят в главното производство не е такъв. В действителност в последното националният законодател прилага едномесечен срок от пълното изпълнение от съдоговорителите на задълженията по договор.
- 48 Що се отнася до посочения едномесечен срок, предвиден от разглежданото в главното производство национално законодателство, следва да се посочи, че според член 8 от директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, тя не възпрепятства държавите-членки относно приемането или прилагането на по-благоприятни разпоредби за защита на потребителите в урежданата от нея област.
- 49 С оглед на гореизложеното на първия поставен въпрос следва да се отговори, че директивата относно договорите, сключени при посещение на търговец в дома на потребителя, трябва да се тълкува в смисъл, че националният законодател може да предвиди възможността установеното в член 5, параграф 1 от тази директива право на отказ да се упражни най-късно до един месец от пълното изпълнение от съдоговорителите на задълженията по дългосрочен договор за кредит, когато потребителят е получил погрешна информация относно условията за упражняване на посоченото право.
- 50 Предвид отговора на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

- 51 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Директива 85/577/ЕИО на Съвета от 20 декември 1985 година относно защита на потребителите във връзка с договорите, сключени извън търговския обект, трябва да се тълкува в смисъл, че националният законодател може да предвиди възможността установеното в член 5, параграф 1 от тази директива право на отказ да се упражни най-късно до един месец от пълното изпълнение от съдоговорителите на задълженията по дългосрочен договор за кредит, когато потребителят е получил погрешна информация относно условията за упражняване на посоченото право.

Подписи